

1.3. Esparru juridikoa

Hezkuntza da emakume eta gizonen berdintasuna sustatzeko politikari dagokienez gehien araupetutako arloetako bat. Hainbat araudi, gomendio, plan eta abarrek bultzatzen dute hezkuntza-sistema aktiboki lan egitera hezkidetzazko eskola-eredu bat lortzeko, eskola mistoa gainditzea eta pertsonak haien garapen integralari begira heztera, sexuaren araberako estereotipoak eta rola alboratuz eta era guztietako bazterkeria eta indarkeria gaitzetsiz.

Jakin badakigu hezkuntza-sistema oso sozializazio-eragile garrantzitsua dela, eta herritar guztien identitatea eratzen esku hartzen duela. Horregatik, sektore estrategikoa da emakume eta gizonen arteko harremanetan balioak alda ditzagun gizarte bidezko eta berdintasunezkoago bat lortzeko bidean. Hain zuzen ere, hezkuntza-sistemak eta eskolak erantzukizun saihestezina dute emakume eta gizonen arteko berdintasunean eta emakumeen arteko indarkeria desagerrarazteko ahaleginean aurrera egin dezagun.

Eusko Legebiltzarrak onartutako otsailaren 18ko 4/2005 Legeak - Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak- aitortzen du zer eginkizun nagusi betetzen duen hezkuntza-sistemak berdintasunaren arloan. Ildo horretatik, III. tituluan, kapitulu oso bat dago hezkuntzaren esku-hartze arloan berdintasuna sustatzeko neurriei buruz, hala unibertsitateko irakaskuntzan, nola unibertsitateaz kanpokoan.

Baina, 4/2005 Legeaz gain, hezkuntza-arloan berdintasuna sustatzeko araudi-esparru zabala dago: bai berdintasunaren inguruko berariazko

araudia —hezkuntza-administrazioek beren politiketan emakume eta gizonen berdintasunaren aldeko neurriak garatzeko artikuluez osatua—, bai sektoreko araudia; hau da, hezkuntzaren arloko berariazko araudia, gai horretan bete beharreko mandatuak jasotzen dituena.

Hezkuntzan berdintasuna sustatzeko araudia bere luze-zabalean barne hartzea ezinezkoa denez, erreferente nagusitzat jotzen ditugun arau, akordio eta planetako batzuen bilduma laburra egin dugu kapitulu honetan.

Berdintasunaren eta hezkuntzaren arloko erreferentziako esparru juridikoaren laburpen-taula	
Hezkuntzaren arloko esparru juridikoa	
1.	1/1993 Legea, otsailaren 19koa, Euskal Eskola Publikoari buruzkoa.
2.	2/2006 Lege Organikoa, maiatzaren 3koa, Hezkuntzari buruzkoa.
3.	201/2008 Dekretua, unibertsitateaz kanpoko ikasketxeetako ikasleen eskubideei eta betebeharrei buruzkoa.
Berdintasun-politiken arloko esparru juridikoa	
1.	1/2004 Lege Organikoa, abenduaren 28koa, genero-indarkeriaren aurkako babes integraleko neurriei buruzkoa.
2.	4/2005 Legea, otsailaren 18koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoa.
3.	3/2007 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasun eragingarriko.
4.	EAEko Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako VI. Plana.*
5.	Etxeko tratu berrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeei laguntza hobea emateko Erakunde Arteko I. Hitzarmena.
6.	Ministro Batzardearen CM/Rec (2007) 13. gomendioa estatuei, hezkuntzaren alorrean genero-ikuspegia aintzat hartzearen.
7.	14/2012 Legea, ekainaren 28koa, transexualak genero-identitateagatik ez baztertzeari eta haien eskubideak aitortzeari buruzkoa.

* Gobierno Kontseiluaren onarpenaren zain, 2013ko urriaren 30ean

Hezkidetzeta zeharka txertatuko duen hezkuntza-politika baterantz

Otsailaren 19ko 1/1993 Legeak -Euskal Eskola Publikoari buruzkoak- 3. artikuluko 1. puntuan definitzen duenez, gure eskola izan behar da anitza, elebiduna, demokratikoa, euskal gizartearen zerbitzura dagoena, gizarte eta kultura aldetik ingurunean errotua, partaidetzakoa, desberdintasunen berdintzailea eta aniztasunaren bateratzailea. Horrez gain, eskolaren helburuen artean dugu *“irakasten denaren hezkidetzazko izaera bermatzea”*.

Bestalde, otsailaren 18ko 4/2005 Legeak -Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak- helburu hori zabaltzen du eta horretan sakontzen du; hala, 28. artikuluan hezkuntza-sistema premiatzen du hezkidetzeta-eredu bat gara dezan. Zehazki, honako hau adierazten du:

Hezkuntza-politika publikoek bultzatu beharreko hezkuntza-ereduek, betiere, helburu hauek izan behar dituzte: sexuaren araberako estereotipoak eta rolak baztertuko dituen garapen integrala eskaintzea, bereizkeria-mota oro baztertzea, eta generoak behartu gabeko orientazio akademiko eta profesionala bermatzea. Horretarako, emakumeen eta gizonen benetako berdintasuna bultzatuko da alor guztietan: curriculumean, antolaketan eta abarrean.

Hezkuntzaren eremuko genero-zeharkakotasunari dagokionez, azpimarragarria da *Ministro Batzordearen CM/Rec(2007)13. gomendioa estatuei, hezkuntzaren alorrean genero-ikuspegia aintzat har dezaten, non estatu kide guztiei eskatzen zaien askotariko neurriak har ditzatela genero-ikuspegia hezkuntza-sistemako hainbat eremu eta mailaetan txertatzeko.*

Aipatzekoa da araudia, bai berdintasunaren ingurukoa bai hezkuntzako berariazkoa, bat datorrela hezkuntza-sistemako alderdi horietan esku hartzeko premia azpimarratzeko orduan, emakume eta gizonen aukera-berdintasunean aurre egin ahal izateko.

Alderdi horien artean, honakoak nabarmendu daitezke: curriculumaren edukia, ikasmaterialak, egiturekin eta pertsonekin zerikusia duten neurriak, hezkuntza-sistemako langileen trebakuntza, ikuskaritzalana, berdintasun-arduradunaren figura Ordezkaritza Organo Gorenetan eta genero-indarkeriari erantzuteko neurriak eta politikak.

Hezkuntza-politiketan genero-zeharkakotasuna erregulatzen duten arauak:
4/2005 Legearen 28. art.
3/2007 Legearen 23. art.
1/2004 Legearen 4. art.
2/2006 Lege Organikoaren 1. eta 2. art.

1.3.1. Curriculumaren edukia

Otsailaren 1eko 4/2005 Legeak, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak, 29. artikuluan ezartzen duenez, Hezkuntza Administrazioak hezkidetzako proiektuak sustatuko ditu, eta jarraian aipatzen diren hezkidetzeta-helburuak integratuko ditu hezkuntzako maila ezberdinetako jakintza-arloetako eta diziplinetako curriculumaren diseinuan eta garapenean:

- a) Emakumei eta gizonei esleitzen zaizkien portaera-eredu soziokulturaletan oinarrituta eraiki diren sexuaren araberako aurreiritzi, estereotipo eta rolak ezabatzea, sexu bateko zein besteko ikasleei beren buruak erabat garatzeko aukerak eskaintze aldera.

- b) Emakumeen jakintza eta emakumeek gizadiaren garapenari egin dioten ekarpen sozial eta historikoa integratzea; horretarako, eta irakasten diren edukiak berrikusiko dira eta, hala dagokionean, zuzendu.
- c) Beharrezko ezagutzak sartzea, neska-mutil ikasleek, etxeko lanak eta pertsonak zaintzea direla eta, gaur egun dauzkaten eta etorkizunean izan ditzaketen beharrian eta erantzukizunen ardura har dezaten.
- d) Ikasleak trebatzea, aukera akademikoak egiten dituztenean ez ditzaten aintzat hartu generoan oinarritutako baldintzapenak.
- e) Emakumeen aurkako indarkeria prebenitzea; horretarako, gatazkak konpontzeko indarkeriarik gabeko metodoak erakutsiko dira, bai eta aniztasunean eta emakumeek eta gizonek eskubide eta aukeren aldetik duten berdintasunaren errespetuan oinarritzen diren bizikidetzeta-ereduak ere.

Era berean, Legeak adierazten duenez, Hezkuntza Administrazioak oinarritzeko printzipiotzat ezarriko du hezkuntza-maila guztietan indarkeriazko jokaerak prebenitzea, eta eguneroko bizitzari buruzko eduki eta aldi zehatzak ezarriko ditu hezkuntza-maila guztietan. Eduki eta aldiotan, honakoekin zerikusia duten alderdi eta edukiak integratuko dira: etxearekin, pertsonen zainketaekin, harreman pertsonalen funtzionamendua ezagutzearekin, eta gatazkak konpontzeko indarkeriarik gabeko metodoak eta sexuen berdintasunaren eta aniztasunaren errespetuan oinarritzen diren bizikidetzeta-ereduak ikastearekin.

Curriculumean genero-zeharkakotasuna erregulatzen duten arauak:
4/2005 Legearen 29. art.
3/2007 Legearen 24. art.
1/2008 Legearen 4. art.
2/2006 Lege Organikoaren hobeita bosgarren xedapen gehigarria eta 17., 18., 23., 24., 25., 33., 40. eta 66. art.
EAEko Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako VI. Plana

1.3.2. Ikasmaterialak

Otsailaren 18ko 4/2005 Legearen 30. artikulua honakoa xedatzen du ikasmaterialei buruz:

- Debeku da pertsonak, sexu batekoak edo bestekoak izateagatik, giza duintasun gutxiago edo gehiago dutela edo sexu-objektu soilak direla adierazten duen testu-liburu edo ikasmaterial oro zabalduta erabiltzea Autonomia Erkidegoko ikastetxeetan, eta baita emakumeen aurkako indarkeria justifikatu, horri garrantzia kendu edo horretara bultzatzen duen oro ere.

- Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxeetan erabiltzen diren testuliburuek eta beste ikasmaterial guztiek, inola ere, aurreko artikuluko 1. paragrafoan adierazi diren hezkidetzako helburuak barneratuta izan behar dituzte. Bestalde, ez dute hizkuntza modu sexistan erabili behar, eta irudietan emakumeen eta gizonen presentzia orekatua eta ez-estereotipatua bermatu behar dute.

Ikasmaterialak erregulatzen dituzten arauak:
4/2005 Legearen 30. art.
3/2007 Legearen 24. art.
1/2004 Legearen 6. art.
2/2006 Lege Organikoaren laugarren xedapen gehigarria

1.3.3. Koordinaziorako pertsonak eta egiturak hezkuntza-sisteman

Hezkuntza-sistemako profesionalen erregulazioari dagokionez, araudiak adierazten du, besteak beste, beharrezkoa dela hezkuntza-sistemako langileek hezkidetzan prestakuntza izatea.

Hala, otsailaren 18ko 4/2005 Legeak honako hau dio 31. artikuluan:

Beren zereginetan genero-ikuspegia integratzeko, hezkidetzan trebakuntza zehatza jaso duten langileak izango dira hezkuntzaren arloa ebaluatu, ikertu eta berritzeaz arduratzen diren organoetan eta irakasleen laguntzarako zerbitzuetan.

Horrez gain, hirugarren xedapen gehigarriaren 4. puntuak honakoa adierazten du otsailaren 18ko 4/2005 Legearen 31. artikuluari buruz:

Eusko Jaurlaritzako organo eskudunek, urtebeteko epean, hezkuntza ebaluatu, ikertu eta berritzatzeko ardura duten organoen eta irakasleei laguntzeko zerbitzuen lanpostu zerrenda aldatzeko behar diren administrazio-prozedurak hasiko dituzte; horretarako, hezkidetzaren arloko gaikuntza behar duten plazetarako beharkizun bereziak txertatuko dira.

Beste egitura batzuei dagokionez, hala nola Ordezkarri Organo Gorenak, abenduaren 28ko 1/2004 Lege Organikoak -genero-indarkeriaren aurkako babes integraleko neurriei buruzkoak- honakoa ezartzen du 8. artikuluan:

Beharrezkoak diren neurriak hartuko dira, ziurtatzeko eskola-kontseiluek bultzatzen dutela hezkuntza-neurriak hartzea gizonen eta emakumeen artean benetakoa eta eragingarria den berdintasuna, suspertzeko. Xede berarekin, Estatuaren Eskola Kontseiluan ziurtatuko da ordezkatuta izatea Emakumearen Institutua eta, nazio-hurrealde guztian sustraituta izanik, emakumeen interesak defendatzen dituzten erakundeak.

Gerora, maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoak -Hezkuntzari buruzkoak- ikastetxeetako berdintasun-ordezkarien figura erregulatu zuen, 126.²⁹ eta 127.³⁰ artikuluetan.

Berdintasunaren arloko araudiak erregulatzeko duen beste alderdi bat da emakumeek eta gizonen irakaskuntzan presentzia orekatua izatea.

Hala, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako 4/2005 Legeak honako hau ezartzen du 31.2 artikuluan:

Koordinazioerako pertsonak eta egiturak erregulatzeko dituzten arauak:

4/2005 Legearen 31. art.

Eskeko tratu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeen laguntza hobea emateko Erakunde Arteko II. Hitzarmena

3/2007 Legearen 24. art.

1/2004 Legearen 8. art.

3/2006 Lege Organikoaren 126. eta 127. art.

Hezkuntza Administrazioak zera bultzatuko du: emakume zein gizon irakasleek presentzia orekatua izan dezatela jakintza-arlo eta hezkuntzako etapa ezberdinetan, eta halaber ikastetxeen zuzendaritza-organoetan.

1.3.4. Prestakuntza

Otsailaren 18ko 4/2005 Legeak -Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak- honakoa dio 32. artikuluan:

1. Hezkuntza Administrazioak hezkidetza-irakaskuntzari buruzko prestakuntza-planak jarriko ditu abian; plan horiek irakaskuntzako profesionalen zuzendutako egongo dira, eta unibertsitateaz kanpoko ikastetxe guztiak hartuko dituzte beren baitan.

Prestakuntza erregulatzeko dituzten arauak

4/2005 Legearen 32. art.

3/2007 Legearen 24. art.

1/2004 Legearen 7. art.

Ikastetxeetako prestakuntzari dagokionez, honakoa xedatzen du:

2. Ikastetxe bakoitzak prestakuntza-plan horiek abian jartzeko neurri egokiak ezar ditzan, Hezkuntza Administrazioak beharrezko egokitzapenak egingo ditu ordutegian eta antolaketan. Gainera, mekanismoak ezarriko dira plan horietan aurreikusi diren egutegi eta ordutegiek eragindako ikasleei erantzuteko.

Irakasleen etengabeko prestakuntzari dagokionez, Legeak hau ezartzen du:

²⁹ 126.2. artikulua. Ikastetxearen Eskola Kontseilua eratu ondoren, gizonen eta emakumeen arteko berdintasun erreala eta eraginkorra sustatuko duten hezkuntza-neurriak bultzatzeko pertsona bat izendatuko du.

³⁰ 127.g) artikulua. Ikastetxearen Eskola Kontseiluaren eskumena izango da ikastetxeko elkarbizitza, gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna eta gatazken konponbide baketsua –bizitza pertsonalaren, familiakoaren eta sozialaren eremu guztietan– bultzatzeko neurriak eta ekimenak proposatzea.

3. *Irakaskuntzako profesionalei –banaka zein ikastetxeen bidez– zuzentzen zaien etengabeko prestakuntzarako eskaintzak, bere edukietan, zeharka, hezkidetzako filosofia barneratu behar du, eta, horrezaz gain, hezkidetzari buruzko ikastaro zehatzak jaso behar ditu.*

1.3.5. Hezkuntza Ikuskaritzaren eginkizuna

Bai 4/2005 Legeak bai maiatzaren 3ko Hezkuntzari buruzko 2/2006 Lege Organikoak ikastetxeek berdintasuna sustatzeko ezarritako neurrien jarraipena egiteko ardura ematen diete hezkuntza-ikuskaritzako zerbitzuei.

Bestalde, abenduaren 28ko 1/2004 Legeak honakoa ezartzen du 9. artikuluan:

Hezkuntza-ikuskaritzaren zerbitzuek zainduko dute kapitulu honetan jasotako printzipio eta balioak aplikatzea hezkuntza-sisteman, emakumeen eta gizonen artean benetako berdintasuna suspertzeko.

Hezkuntza Ikuskaritzaren lana erregulatzen duten arauak
1/2004 Legearen 9. art.
2/2006 Lege Organikoaren 151. art.

1.3.6. Genero-indarkeriaren detekzioa eta hari aurre egitea

Genero-indarkeriako kasu bat antzematean hezkuntza-komunitateak nola jokatu behar duen erregulatu du batez ere berdintasunaren arloko araudiak.

Alde horretatik, otsailaren 18ko 4/2005 Legeak -Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoak- hau ezartzen du 31. artikuluan:

Irakasleek ikastetxeen zuzendaritza-organoei jakitera eman behar diete emakumeen eta neskatu-mutikoen aurka nabaritzen duten indarkeria-zantzu oro.

Ildo beretik, *Etxeko tratu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeei laguntza hobea emateko Erakunde arteko II. Hitzarmenean*, non parte hartzen duen, 2009. urtetik, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak, hezkuntzaren arlorako jarduera-protokolo bat jaso da, etxeko tratu txarreko edota sexu-erasoko kasu baten aurrean hezkuntza-komunitateak nola jokatu behar duen zehazten duena.

Genero-indarkeriazko egintzen ondorioz bizilekua aldatu behar izan duten adingabeei dagokienez, abenduaren 28ko 1/2004 Lege Organikoak -genero-indarkeriaren aurkako babes integraleko neurriei buruzkoak- honakoa ezartzen du 5. artikuluan:

Genero-indarkeriaren detekzioarekin eta hari aurre egitearekin lotutako alderdiak erregulatzen dituzten arauak
1/2004 Legearen 5. art.
2/2006 Lege Organikoaren hogeita batgarren xedapen gehigarria.
Etxeko tratu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeei laguntza hobea emateko Erakunde Arteko II. Hitzarmena.

Administrazio eskudunek berehalako eskolatzea ezarri beharko dute, genero-indarkeriazko egitateen ondorioz bizilekua aldatu behar denean, eta horrek seme-alabengan ondorioak dituenean.

Bestalde, maiatzaren 3ko 2/2006 Legeak -Hezkuntzari buruzkoak- hau dio hogeita batgarren xedapen gehigarrian:

Genero-indarkeriako ekintzen edo eskola-jazarpenaren ondorioz ikastetxez aldatu behar duten ikasleen berehalako eskolatzea ziurtatuko dute hezkuntza-administrazioek. Halaber, ikastetxeek ikasle horiei arreta berezia eskaintzeko aukera erraztuko dute.

